

ЛІТЕРАТУРА

1. Антологія української готичної прози: у 2-х т. – Т. 1 / [упоряд. Ю. Винничук]. – Харків: Фоліо, 2014. – 604 с.
2. Греймас А. Ж., Фонтаній Ж. Семиотика страстей. От состояния вещей к состоянию души / А. Ж. Греймас, Ж. Фонтаній. – М.: ЛКИ, 2007. – 336 с.
3. Имеретинская Н. Д. Неопределенные субъекты в семантической структуре текста (на материале немецкого языка): дисс. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Имеретинская Наталья Дмитриевна. – СПб, 2002. – 183 с.
4. Сазонова Я. Ю. Психологічний феномен тунельного мислення в категоріях текстотворення і текстосприйняття в дискурсі жаків / Я. Ю. Сазонова // Нова філологія: збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2014. – №66. – С. 189–193.
5. Шатуновский И. Б. Семантика предложения и нереферентные слова / И. Б. Шатуновский. – М.: Studia Philologica, 1996. – 404 с.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2016 р.

УДК 811.111'373.46:502

Мар'яна Саламаха

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

ИНВАРИАНТНЕ ЗНАЧЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

У запропонованій статті здійснено спробу проаналізувати семантичну структуру англomовних термінів охорони довкілля. Особливу увагу звернено на інваріант значення – низку інтегральних сем у значенні терміна. Описано виокремлення семантичного інваріанта за допомогою компонентного аналізу на багатьох прикладах, розглянуто семну структуру терміна. Слово, на основі якого утворюється термін охорони довкілля, є часто полісемічним, і інші значення цього ж слова інколи також є термінологічними та функціонують в різних галузях науки. У таких випадках за допомогою дефініційного та компонентного аналізів ми виокремлювали семантичний інваріант, тобто відшукували набір сем, спільний для усіх значень цього полісемічного слова.

Ключові слова: значення, інваріантне значення, компонентний аналіз, сема.

МАРИАННА САЛАМАХА. ИНВАРИАНТНОЕ ЗНАЧЕНИЯ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ТЕРМИНОВ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

В предлагаемой статье предпринята попытка проанализировать семантическую структуру англоязычных терминов охраны окружающей среды. Особое внимание обращено на инвариант значения – ряд интегральных сем в значении термина. Исследовано семантический инвариант с помощью компонентного анализа на многих примерах, рассмотрено семную структуру термина. Слово, на основе которого образуется термин охраны окружающей среды, является часто полисемическим, и другие значения этого же слова иногда также есть терминологическими и функционируют в различных областях науки. В таких случаях с помощью дефиницийного и компонентного анализом мы выделяли семантический инвариант, то есть отыскивали набор сем, общий для всех значений этого полисемического слова.

Ключевые слова: значение, инвариантне значения, компонентный анализ, сема.

In the article an attempt has been made to analyze the semantic structure of English terms of environmental protection. Particular attention has been paid to invariant of the meaning – the number of integral semes within the meaning of the term. The process of distinguishing the semantic invariant with the help of componential analysis has been shown on many examples, the semic structure of the term has been also described. The word on the basis of which the environmental term is formed is often polysemic and other meanings of the same word can also be sometimes terminological and can function in other areas of science. In such cases, with the help of the definitional and componential analyses we have distinguished semantic invariant, i.e. the set of semes, common for all the meanings of the polysemic word.

Keywords: meaning, invariant meaning, componential analysis, seme.

Проблеми терміна і термінології досліджуються вже давно. Засновник термінологічної школи Д. С. Лотте вперше порушив питання систематизації, уніфікації та стандартизації термінології. Такі лінгвісти, як І. В. Арнольд, Г. О. Винокур, С. В. Гриньов, В. П. Даниленко, Р. І. Дудок, І. С. Квітко, К. А. Левковська, В. М. Лейчик, А. В. Лемов, Т. Й. Лещук, В. Н. Овчаренко, Е. Ф. Скороходько, С. Д. Шелов та ін., присвячують свої наукові праці проблемам дослідження терміна. Еволюція термінів і окремих терміносистем є предметом дослідження О. С. Ахманової, Р. О. Будагова, В. В. Виногорова, О. С. Герда, Л. К. Кондратюкової, Д. С. Лотте, О. О. Реформатського, Л. Б. Ткачової та ін.

Однією з актуальних проблем в лінгвістиці є проблема значення слова, зокрема проблема інваріантного значення терміна. Тому спробуємо розглянути інваріантне значення на прикладах термінів охорони довкілля (ОД). Метою нашої статті є визначити семантичний інваріант англomовного терміна охорони довкілля та описати процес його виокремлення. Інваріант значення виокремлюємо за допомогою низки методів, ключовим з яких є компонентний аналіз. Тому спочатку розглядаємо його *основні поняття*.

Метод компонентного аналізу розроблений М. С. Трубецьким при дослідженні фонем. Ідея структурності значення теоретично обґрунтована Л. Єльмслевим та Р. Якобсоном. Учені вважають, що одиниця плану змісту може бути розкладена на певні фігури – складові елементи, які не мають корелятивів у плані вираження (Дж. Лайонз, Б. Потье, А. Греймас). Як розпізнавальна методика, компонентний аналіз уперше з'явився в антропологічній лінгвістиці як засіб вивчення відносин між термінами спорідненості, але з тих пір він довів свою необхідність у багатьох сферах значення [11, с. 98].

В основі компонентного аналізу лежить припущення, що значення містить відносно невелику кількість семантичних ознак (сем), які є загальновідомими для всіх представників конкретного соціуму [4, с. 18]. Таким чином, основними ознаками, що формують значення, є елементарні семантичні одиниці. За допомогою компонентного аналізу виокремлюють найменші неподільні одиниці або мінімальні компоненти [9, с. 92].

Внутрішню організацію і змістову структуру значення як моносемічного, так і полісемічного терміна ОД, позначаємо терміном *семна структура*. У семній структурі терміна виокремлюємо *ядро* (стабільна інваріантна сема) та *периферію* (змінні семи-сенси). Такої ж думки дотримується Ю. Найда, який класифікує семи на два основні типи – спільні для усіх лексем у тому ж семантичному домені або лексичному полі і відмінні, що слугують для розпізнавання значення від інших значень в тому ж домені [13, с. 32].

Сема (термін уперше вжитий В. Скалічкою) як мінімальний компонент змістової структури слова отримав різні назви – диференційна ознака (І. Арнольд), фігура змісту (Л. Єльмслев), семантичний маркер (Д. Болінджер), ноєма (Г. Мейер), диференційний елемент (Ф. де Соссюр) тощо. У свою чергу, мінімальні компоненти – семи – формують складніші утворення – *семемі*, котрі розуміємо як семантичні одиниці, що відображають певну ознаку позначуваного предмета чи поняття. Семи «виконують функції семантичних диференційних ознак і в плані мовлення породжують відповідно різні сенси» [4, с. 18].

Семема – це семантична структура, що виражає певні змістові відношення між семами, які репрезентують ознаки об'єктів. Семемою вважаємо окреме значення багатозначного слова. Найбільшою за обсягом є *семантема*, під якою розуміємо семантику багатозначного слова як сукупність семем, а семема, відповідно, – це сукупність сем.

М. В. Нікітін називає три функції сем: 1) структурно-впорядкований компонент значення; 2) смислорозмежувальна ознака слова та 3) засіб поєднання слів на синтагматичній осі [6, с. 256].

В. В. Левицький розрізняє такі способи здійснення компонентного аналізу: 1) логічні; 2) лексикографічні; 3) психолінгвістичні та 4) інші [5, с. 118–120]. Логічні способи базуються на інтуїтивному аналізі термінологічних одиниць шляхом їх протиставлення, тобто за допомогою методу опозицій. Такий спосіб є більш ефективним, коли семантичні компоненти виявляються не на основі двох слів, що знаходяться у бінарній опозиції, а на основі цілої лексико-семантичної групи (мікросистеми).

Найширше у нашому дослідженні використовували лексикографічні способи, дефініційний аналіз зокрема, де семантичні компоненти виокремлюються найефективніше. Основним матеріалом, що потребував детального аналізу, були лексикографічні описи статей. Тому розгорнуті аналітичні визначення (дефініції) термінів лягли в основу виокремлення сем. Таке визначення терміна складається, переважно, з двох частин: ідентифікатора та словникових конкретизаторів. Так, ідентифікатором в терміні *shower* є дощ, а конкретизатором – сильний.

«Відношення сем має ієрархічний характер» [8, с. 85]. Усі семантичні елементи у слові не є однаково важливими. Один (або кілька) з них є «домінуючим семантичним елементом і організовує навколо себе усі інші, які можуть бути більш або менш важливими для значення лексеми» [12, с. 89]. Отже, різні компоненти у структурі терміна неоднакові за своїм значенням.

Відповідно у структурі семми розрізняємо різні види сем – загальні та всі інші, що їм підпорядковані. Конкретнішими є власне лексичні семи, серед яких також виокремлюємо головні (домінуючі) та залежні (підпорядковані). «Головні, тобто категоріально-лексичні семи, ще називають *архісемами*» [14, с. 122]. Так, у словах *water (вода)*, *rain (дощ)*, *leachate (фільтрат)* архісемою виступає *рідина*.

Усі інші семи підпорядковуються архісемам, їх уточнюють та конкретизують. Такі уточнювальні та конкретизуючі семи називаємо диференційними. *Диференційні семи* – це ознаки, за якими протиставляються слова, згруповані за однією архісемою і за якими можна відрізнити одну семему від іншої. Архісема – це загальна для певної групи слів сема родового значення, а диференційні семи – семи видового значення. Для підтвердження сказаного, наведемо дві дефініції терміна *eruption*: 1) *a sudden violent ejection of lava, smoke and ash by a volcano* [17, с. 77] (виверження (вулкану); 2) *an intensely itchy rash on the skin due to contact with the tiny jellyfish* [20] (висипання (на шкірі)). Обидві дефініції мають найзагальніші семи, що позначають негативний процес. Архісемою виступає «вихід (чогось)», а інтегральна сема уточнює «вихід (чогось) зсередини назовні», що свідчить про ієрархічність семної структури.

Решта сем є диференційними, тобто не спільними для зазначених смислів. У першому значенні диференційними семами є «несподіваність», «потужність», «вулкан», «те, що викидається (лава, дим, попіл)», у другому – «висипання», «шкіра», «контакт». Об'єднання диференційних та інтеграційних сем уможливило розуміння кожного із значень, що дозволяє віднести перше значення до термінологічного, яке функціонує в ОД та географії, а друге – в медицині.

Таким чином, семи у складі семми ієрархічно впорядковані та перебувають у структурних відношеннях, визначаючи категорію терміна, його родові та видові, головні та другорядні ознаки.

В якості узагальнення зазначеного проаналізуємо дефініції терміна ОД «*emission*» на прикладі дефініцій із п'яти словників. Так, Dictionary of Environmental Science подає дефініцію: *a natural or anthropogenic discharge of particulate, gaseous, or soluble waste material or pollution into the air (природні або антропогенні викиди частинок, газоподібних, розчинних відходів або забруднення у повітря)* [19, с. 133]. У словнику The facts on File Dictionary of Ecology and the Environment знаходимо розширену дефініцію: *a discharge of gaseous, particulate, or soluble waste*

material or other pollutants into air or water [16, с. 82]. Словник Томаса Панкратца подає таке визначення: *gas-borne particles or pollutants released into the atmosphere (газові частинки або забруднювальні речовини, що викидаються в атмосферу)* [21, с. 93]. Два значення описані у словнику *Dictionary of Environment and Ecology*: 1) *the sending out of matter, energy or signals*; 2) *a substance discharged into the air by an internal combustion engine or other device*; (1) *викид матерії, енергії або сигналів*; 2) *речовина, що викидається у повітря двигуном внутрішнього згоряння*) [17, с. 71]. Аналогічно у словнику *Longman Dictionary of Contemporary English*: *an amount of gas or other substances that a machine or factory produces and sends into the air (кількість газу або інших речовин, що машина або фабрика виробляє і викидає в повітря)* [18, с. 445].

Як бачимо, дефініції у словниках відрізняються між собою, тому на наступному етапі кожну дефініцію розкладаємо на семи з метою віднаходження інтегральних та диференційних ознак.

У терміні ОД *emission* сема «рух чогось» передбачає викид газоподібних частинок. Проте розкладання значення на семи у четвертому словнику подає не тільки сему «рух (викид) газоподібних частинок», а й «рух енергії, сигналів» тощо. Перші три словники подають сему «рух (викид) забруднювальних речовин» (на відміну від очисних). Зазначимо, що тільки у першому словнику знаходимо семи на позначення поділу викидів на природні та антропогенні, тобто сема «викид, спричинений природою» є диференційною, оскільки відсутня в інших визначеннях. Сема «джерело руху (викиду)» присутня у визначеннях двох останніх словників. Так, словник *Dictionary of Environment and Ecology* [17] подає сему «двигун внутрішнього згоряння або інший пристрій» як джерело викиду. І тільки у нефаховому словнику з'являється сема «завод, фабрика, автомобілі» як джерело викиду. Крім того, сема «рух (викиду) назовні», тобто сема, що позначає, куди саме відбувається викид, є спільною для усіх значень і позначає повітря чи атмосферу. І тільки значення зі словника Д. Бейлі [16] містить додаткову сему «вода» на позначення «куди саме відбувається викид». Можемо також говорити про додаткові семи: «швидкість викидів», «колір викидів», «форма викидів» (стовпом, грибом, колами) тощо.

Таким чином, компонентний аналіз у будь-якому його різновиді уможливує опис семантичної структури відібраних для дослідження термінів та уможливує виокремлення семантичного інваріанта.

Для виокремлення інваріантного значення терміна також використовуємо методику «значення – смисл» та теорію «інваріант-варіант».

Вперше значення і смисл слова розмежував Г. Фреге у класичній логіці [10, с. 92]. Лише через століття значення було визначено як семантичний елемент системи, а «смисл» – як мовленнєвий компонент. «Між значенням і смислом за тотожною ознакою розпізнається сам предмет та відмежується від інших йому подібних значень слів. Ця можливість реалізується через приєднання конкретної ознаки до будь-якого слова» [3, с. 153].

Основні теоретичні поняття методики «значення – смисл» напрацьовані у дослідженнях М. Ф. Алефіренка, С. О. Гурського, Р. І. Дудка, Т. Р. Кияка та ін.

За методикою «значення – смисл» виокремлюємо «два різнопланові компоненти у семантиці терміна – стабільний інваріант у системі мови та змінний смисл у мовленні» [2, с. 28]. Ця методика полягає у послідовному сполученні семи – інваріантної диференційної ознаки, зафіксованої у знаковому значенні, з різними поняттями у контексті та утворенні відповідно різних смислів.

Так, інваріантні семи «накопичення» та «блокування» наявні у двох значеннях терміна *congestion* – 1) *an abnormal or excessive accumulation of a body fluid. Examples include nasal congestion* [23] (ненормальне або надмірне накопичення рідини в організмі – застій, застій крові, гіперемія, закладеність носа) та 2) *the situation that occurs when there is too much traffic to be able to flow freely in the streets of a town or city* [17, с. 44] (затор вуличного руху). Отже, лише наявність інваріантної ознаки та диференційних сем («рідина, кров» у першому випадку та «потік машин» – у другому) визначають функціонування терміна в медицині та охороні довкілля відповідно. В інваріантному значенні різні смисли того самого терміна відрізняються своєю диференційною ознакою.

Для дослідження важливим є виокремлення та опис *семантичного інваріанта*, за допомогою якого відбувається однозначне розуміння кожного нового смислу терміна. Під інваріантом розуміємо «одиницю системи мови, а варіанти – це його синтагматичні реалізації» [3, с. 92]. Отже, слово має головне значення, від якого утворюються інші, і ми можемо розпізнати або уявити собі певні зв'язки між кожним із цих значень [12, с. 32].

В. М. Солнцев розглядає інваріант як те загальне, що об'єктивно існує у класі відносно однорідних предметів та явищ, як ідеальний об'єкт, який можна використати для вивчення загальних властивостей цієї низки предметів і будь-якого предмета, який входить у цей ряд [7, с. 214–215]. У свою чергу, К. О. Аллендорф зазначає, що інваріант – це абстрактна одиниця мови, якій властива сукупність характерних рис та основних ознак усіх конкретних реалізацій, які вважають її варіантами [1, с. 83]. «Виявлення та виокремлення інваріантного значення призводить до ґрунтовного розуміння численних терміносполучень. Значення як семантичний внутрішньомовний елемент у системі мови та смисл як позамовний компонент у мовленні виконують роль семантичних зв'язків у структурі інваріантного значення слова» [3, с. 173].

Згадуваний термін *emission* у лексикографічних джерелах подається у словниках як полісемічний, і кількість його значень варіюється від двох до шести. Спробуємо виокремити семантичний інваріант із шести визначень слова. Так, електронний словник The Free Dictionary by Farlex описує слово *emission* так: 1) *the act of emitting and sending out forth*; 2) *energy, in the form of heat, light, radio waves etc. emitted from a source; the sending out of light, heat, gas etc*; 3) *an amount of gas or other substance that a machine or factory produces and sends into the air*; 4) *a measure of the number of electrons emitted by a cathode or electron gun*; 5) *any bodily discharge, especially an involuntary release of semen during sleep*; 6) *an issue as of currency* [22].

У наведеній словниковій статті подано шість описів-визначень. З них кілька є термінологічними і функціонують не лише в охороні довкілля, а й в інших галузях. Усі смисли мають спільний інваріант, що складається з кількох основних інтегральних сем. За допомогою структурно-семантичного аналізу та методики «значення – смисл» виокремлюємо таку низку базових сем у слові *emission*: 1) «процес руху» (на відміну від статички); 2) «напрямок руху – вперед» (односторонній напрям процесу); 3) «рух зсередини назовні». Таким чином, ці семи, на нашу думку, формують інваріант і дають змогу пояснити усю диверсифікацію смислів терміна *emission*.

Спостерігаємо такий семантичний перехід. На нашу думку, усі смисли терміна виявляють безпосередній інваріантний зв'язок між собою. Смисл терміна в інших галузях і в охороні довкілля походить від наведених вище смислів. Усі разом вони породжують «переносні» смисли – «рух газів, тепла, електронів, валюти» та «місце, з якого цей рух відбувається».

Дефініція терміна *emission*, що функціонує в охороні довкілля, крім інваріантного компонента, може містити ще такі диференційні семи: газоподібна частинка, тверда частинка, розчинна частинка, забруднювальна речовина (на позначення – рух «чого саме»); завод, фабрика, транспортний засіб (на позначення «звідки саме відбувається односторонній рух»); повітря (на позначення «куди саме відбувається односторонній рух»).

Аналогічно виокремлюємо семантичний інваріант терміна ОД *plume*, який функціонує у терміносистемі ОД у трьох значеннях: 1) *a tall cloud of smoke or gas escaping from a factory chimney* (викид диму чи газу із стаціонарного джерела); 2) *a tall cloud of smoke or gas escaping from a volcano* (викид диму чи газу з вулкану); 3) *a long expanse of pollution in ground water or an aquifer* (стовп забруднення в підземній воді) [17, с. 165], які об'єднують семантичний інваріант «вид забруднення». Цей термін є прикладом внутрішньосистемної полісемії.

Наведемо ще термін *turbidity*, що має два значення у терміносистемі ОД – 1) *haziness in air caused by the presence of particles and pollutants* (туманність у повітрі, спричинена присутністю твердих часток та забруднювальних речовин); 2) *a similar cloudy condition in water due to suspended silt or organic matter* (подібне явище помутніння у воді, спричинене мулом або органічними речовинами) [15, с. 196], між якими виявлено семантичний компонент – інваріант «помутніння, спричинене забруднювальною речовиною».

Так само семантичний інваріант «рівновага» експлікує термін *balance* –

1) баланс (в економіці) та 2) (*of nature*) – *a popular concept that relative numbers of different organisms living in the same ecosystem may remain more or less constant without human interference* [17, с. 16] – баланс (у природі) (кількість різних організмів, що живуть в тій же екосистемі, може залишатися більш-менш постійною без втручання людини).

Таким чином, семи у складі семени ієрархічно впорядковані та перебувають у структурних відношеннях, визначаючи категорію терміна, його родові та видові, головні та другорядні ознаки. Оскільки семантичні зв'язки зумовлені відношеннями між компонентами значення терміноодиниць, то для порівняння компонентів значення кількох термінологічних одиниць здійснюємо їх компонентний аналіз, який виявляє спільні та близькі за змістом семи. Таким чином, компонентний аналіз у будь-якому його різновиді уможлиблює опис семантичної структури відібраних для дослідження термінологічних одиниць та їх парадигматичних відношень. Метод компонентного аналізу застосовується лише для слів, що мають кілька значень, тобто, коли значення зіставляються.

Отже, семантичний аналіз дає змогу виявити спільний семантичний інваріантний компонент, який складається із сукупності основних, «базових», сем слова-терміна. З огляду на викладене, можемо стверджувати, що виокремлення спільного інваріантного компонента у семантичній структурі терміна та семантичної структури інваріанта є важливим для вивчення та має перспективи подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аллендорф К. А. Проблема слова и его значение в советском и зарубежном языкознании / К. А. Аллендорф // Лингвистика и методика в высшей школе. – М., 1977. – Вып 7. – С. 10–23.
2. Гурський С. О. Значення слова і термін / С. О. Гурський // Іноземна філологія. – Львів, 1971. – Вип. 26. – С. 24–30.
3. Дудок Р. І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках : монографія / Р. І. Дудок. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 358 с.
4. Ковалик Н. В. Смыслотвірні та прагматико-функціональні особливості лексеми *service* в англійських економічних і юридичних текстах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Н. В. Ковалик. – Львів, 2010. – 22 с.
5. Левицкий В. В. Семасиология / В. В. Левицкий. – Винница: Нова Книга, 2012. – 675 с.
6. Никитин М. В. Лексическое значение в слове и словосочетании / М. В. Никитин. – Владимир: ВГПИ, 1974. – 290 с.
7. Солнцев В. М. Язык как системно-структурное образование / В. М. Солнцев. – М.: Наука, 1977. – 341 с.
8. Цаголова Р. С. Лексико-семантические особенности политико-экономической терминологии / Р. С. Цаголова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. – 146 с.
9. Aitchison J. Linguistics / J. Aitchison. – London: Hodder & Stoughton, Ltd., 2003. – 405 p.
10. Frege G. Uber Sinn und Bedeutung / G. Frege // Zeitschrift fur Philosophie Kritik. – Berlin: Verlag Enzyklopadie, 1891. – S. 92.
11. Leech G. Semantics / G. Leech. – Harmondsworth: Penguin Ltd., 1977. – 380 p.
12. Lyons J. Linguistic semantics: An introduction / J. Lyons. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 376 p.
13. Nida E. A. Componential Analysis of Meaning: An Introduction to Semantic Structures / E. A. Nida. – The Hague – Paris: Mouton, 1975. – 267 p.
14. Pottier B. Vers une semantique moderne / B. Pottier // Travaux de Linguistique et Litterature. – 1964. – Vol. 2, 1. – P. 107–138.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

15. Клименко М. О. Англо-український тлумачний словник термінів і термінологічних скорочень з екології та охорони довкілля / М. О. Клименко, О. Л. Вакулєнко, О. В. Сахнюк. – Рівне, 2001. – 326 с.
16. Bailey J. The facts on File Dictionary of Ecology and the Environment / J. Bailey. – New York: Facts on File, 2004. – 248 p.
17. Collin P. H. Dictionary of Environment and Ecology / P. H. Collin. – London: Bloomsbury, 2004. – 265 p.
18. Longman Dictionary of Contemporary English. – London, 1995. – 1668 p.

19. McGraw-Hill Dictionary of Environmental Science. – New York, 2005. – 496 p.
20. Medicine. Net. com [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.medicinenet.com/script/main/art.asp?articlekey=20104>.
21. Pankratz M. Thomas. Environmental Engineering Dictionary and Directory / M. Pankratz. – London: Lewis Publishers, 2001. – 335 p.
22. The Free Dictionary by Farlex [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.common sense media.org/app-reviews/the-free-dictionary-by-farlex#>
23. Webster's New World Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.websters-online-dictionary.org.

Стаття надійшла до редакції 24.11.2016 р.

УДК [81' 272: 373. 014] (477. 83 / 86)" 1867"

Богдан Сокил

(Львівський національний університет імені Івана Франка)

МОВНИЙ ЗАКОН ДЛЯ НАРОДНИХ ТА СЕРЕДНІХ ШКІЛ У ГАЛИЧИНІ 1867 РОКУ ТА ДИСКУСІЇ НАВКОЛО НЬОГО

Коротко описано стан руської (української) мови в галицькому шкільництві. Подано мовний закон 1867 року, прийнятий на засіданні Сейму у Львові, який обмежував право руської мови бути мовою викладання в народних та середніх школах на території Східної Галичини. Охарактеризовано спроби галицьких депутатів відстояти право руської мови в шкільництві.

Ключові слова: мовний закон, мова викладання, руська мова, польська мова, німецька мова, краєва шкільна рада.

Богдан Сокил. ЯЗЫКОВОЙ ЗАКОН ДЛЯ НАРОДНЫХ И СРЕДНИХ ШКОЛ В ГАЛИЧИНЕ 1867 И ДИСКУССИИ ВОКРУГ НЕГО

Коротко описано состояние русского (украинского) языка в галицкой школе. Изложен языковой закон 1867, принятый на заседании Сейма во Львове, который ограничивал право русского языка быть языком преподавания в народных и средних школах на территории Восточной Галиции. Представлены попытки галицких депутатов отстоять право русского языка в школе.

Ключевые слова: языковой закон, язык преподавания, русский язык, польский язык, немецкий язык, краевой школьный совет.

Bohdan Sokil. LANGUAGE LAW FOR NATIONAL AND SECONDARY SCHOOLS IN HALYCHYNA IN 1867 AND DISCUSSIONS ABOUT IT

The status of Ruska (Ukrainian) language in Halychyna region is described. The 1867 language law adopted at Sejm session in Lviv is presented. The law limited the right of Ruska language to be the education language in national and secondary schools on the territory of Eastern Halychyna. The efforts of Halychian delegates to protest the right for Ruska language in education.

Key words: language law, education language, Ruska language, Polish language, German language, regional school board.

Досліджуючи історію мови, важливо звернути увагу на всі складові, у яких мова функціонувала і розвивалася. Вагомою особливістю будь-якої мови є фонетичні, граматичні чи інші її ознаки, які свідчать про її самостійність, відмінність від інших мов.

Офіційно-діловий стиль руської (української) мови практично не був предметом прискіпливого дослідження істориків мови. Окремі аспекти функціонування руської мови в